

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH AHAMIYATI HAQIDA.

Kattayev Xasan Ergash o'g'li

Termiz davlat pedagogika instituti Raqamli ta'lim texnologiyalar markazi boshlig'i

Hozirgi kunda zamonaviy dunyo maktabi va qo'shimcha ta'limning jiddiy muammolaridan biri bu iqtisodiyotni raqamlashtirish talablaridan hamda jamiyat hayotining asosiy yo'nalishlaridan orqada qolishdir. Ushbu kechikish bir nechta o'lchovlarga ega. Birinchidan, maktablar bolalar va kattalar tomonidan boshqa ko'plab faoliyat sohalarida faol foydalaniladigan samarali raqamli vositalardan foydalanmaydi. Ikkinchidan, maktablar quyidagi maqsadlarda raqamli texnologiyalar imkoniyatlaridan foydalanmaydi:

-ta'limni shaxsiylashtirish (traektoriyani tanlash, o'quv materiallarining xilma-xilligi, o'rganishdagi qiyinchiliklarga yordam berish);

-maktab o'quvchilarining motivatsiyasini oshirish (interaktiv o'quv materiallari, o'quv o'yinlari);

-o'quv jarayonini osonlashtirish;

-o'qituvchilar va turli soha menejerlarining muntazam faoliyati (monitoring, hisobot berish, ishni tekshirish).

Yangi raqamli texnologiyalar zamonaviy maktablar tomonidan hal etilmagan yoki hal qilinayotgan ta'lim muammolarining asosiy vazifalarini an'anaviy texnologiyalarga asoslangan holda hal qilish imkonini beradi.

Bugungi kunda ta'limning dolzarb vazifalari sifidida quyidagilarni keltirish maqsadga muvofiq bo'lar edi:

-maktab o'quvchilarini o'quv jarayoniga intellektual va hissiy jalb qilish;

-"ortda qolgan" maktab o'quvchilari (idrok va xulq-atvorning o'ziga xos xususiyatlariga ega maktab o'quvchilari) tomonidan ta'lim natijalariga barqaror erishish strategiyalarini ishlab chiqish;

-yuqori qobiliyatli o'quvchilarni mutanosib va o'z vaqtida qo'llab-quvvatlash;

-o'qituvchilarning kundalik vazifalar bilan ortiqcha yuklanishini bartaraf etish, ularning vaqtini ijodiy va tarbiyaviy ishlarga bo'shatish;

-maktablarda mavjud bo'lgan cheklangan ta'lim resurslarini bartaraf etish;

-zamonaviy raqamli texnologiyalarni o'zlashtirish, birinchi navbatda ularni qo'llashda keng ko'lamlil texnologiyalarni, shuningdek ishlab chiqarish va real iqtisodiyotning boshqa malakalarini tanlash imkoniyatini o'zlashtirish;

-umumta'lim maktabining metodikasini qayta qurish, xususan, o'yinli loyihalarni joriy etish;

-raqamli vositalardan foydalanishga asoslangan raqobatbardosh va kollektiv metodlarni ishlab chiqish hamda hayotga joriy etish.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

Qayd etish joizki, raqamli texnologiyalar va ta'lim jarayoni juda o'zgaruvchan sohalar bo'lib, zamonaviy ta'limning eng muhim talabi hisoblanadi. "Umumta'lim maktablarida raqamli texnologiyalarni qo'llash qanday yutuq va kamchiliklarga ega?" – degan tabiiy savol tug'iladi. Ushbu savolga javob berish maqsadida qilingan bir nechta tajribalar asosida turli hulosalarga kelindi.

I. Ta'limda raqamli texnologiyalarni qo'llashning afzalliklari:

-Zamonaviy texnologiyalar bolalarga ta'lim jarayonining faol ishtirokchisi bo'lishga, o'qituvchilarga esa ta'lim va tarbiyaning yangi yondashuvlari, usullari, modellarini yaratish imkonini beradi;

-Onlayn so'rovlar va boshqa raqamli vositalar barcha o'quvchilarni, shu jumladan uyatchan, ishonchsiz va odatda tashabbus ko'rsatmaydigan o'quvchilarni o'quv jarayoniga jalb qilishga yordam beradi. Onlayn tizimlar muntazam ravishda fikr-mulohazalarni, jumladan, o'quv materiallari va topshiriqlari mavjudligi to'g'risida o'quvchilarning fikr-mulohazalarini olish imkonini beradi.

-Ko'plab manbalarning mavjudligi o'quv maqsadlariga samarali erishish imkonini beradi. Mobil platformalar va elektron darsliklar rolli o'yinlarni o'z ichiga oladi, ularda o'quvchilarga faktlar va ularning dalillarini, masalan, tarixiy shaxslar yoki ilmiy tushunchalar to'g'risida yaqqol tasavvur uyg'otiladi. Bundan tashqari, o'yin texnologiyalari o'quv jarayoniga sog'lom raqobatni joriy etishga yordam beradi. Zamonaviy avtomatlashtirilgan ta'lim tizimlari samarali o'quv faoliyatini tashkil etishda va har bir o'quvchining yutuqlarini real baholashda katta yordam beradi.

-Zamonaviy texnologik vositalarning idrok etish va tushunish qiyin bo'lgan o'quv materialini tasavvur qilish qobiliyati o'qituvchining tushuntirishga sarflagan kuchini va vaqtini kamaytiradi.

-Zamonaviy texnologik vositalar o'quvchilar uchun individual topshiriqlarni tizimlashtirish va tanlashni soddalashtiradi, ularning muhokamada ishtirok etish faolligini kuzatishga yordam beradi.

-Darslik yoki o'quv qo'llanmalardagi ma'lumotlar, shu jumladan, o'quvchilarning o'zlari tomonidan tez yangilanishi va to'ldirilishi mumkin bo'lsa, ta'lim jarayonining ahamiyati ortadi. Zamonaviy texnologiyalar muloqot imkoniyatlarini kengaytiradi va yanada samarali o'quv muhitini yaratadi. Internetda guruhlariga birlashgan o'quvchilar ma'lumot almashishlari, guruh loyihalarida birgalikda ishlashlari va o'qituvchi bilan muloqot qilishlari mumkin.

-Raqamli savodxonlik ta'lim tashkilotlariga nafaqat ta'lim sifatini oshirishga, balki ta'lim natijalarini doimo yangilab turishga yordam beradi.

II. Ta'limda raqamli texnologiyalarni qo'llashning kamchiliklari:

-Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, smartfon va gadjetlar hali ham bolalarni o'quv jarayonidan chalg'itadi. Ammo o'qituvchining vazifasi o'quv jarayonini qiziqarli qilishdir va agar o'quvchilar chalg'itsa, bu texnologiya va qurilmalar emas, balki o'qituvchining muammosi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

-Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi o'quvchilarning haqiqiy jonli muloqot qilish qobiliyati pasaytiradi.

-O'quvchilar har doim topshiriqlardan qochish yo'llarini topdilar va raqamli texnologiyalar buni amalga oshirishni osonlashtiradi. Masalan, o'quvchilar tomonidan boshqa birovning ishini nusxalash va ishlatishdan tortib, Internetda tayyor insho yoki taqdimotni sotib olishgacha turli noholis yo'llardan foydalanish ehtimoli mavjud.

-Hamma o'quvchilar ham planshet, noutbuk, smartfon va hatto doimiy Internetga kirish imkoniyatiga ega emas.

-Internetdagi manbalarning sifati ko'p hollarda ta'lim sifatiga ta'sir etishi mumkin. Bunda manbalarning ishonchliligi kata ahamiyatga ega.

Xulosa. Ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanish o'qituvchilar, o'quvchilar va umuman o'quv jarayonini qo'llab-quvvatlashning yangi va innovatsion shakllarini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga molik. Raqamli ta'lim o'qituvchilarning vaqtini tejaydi, o'quv jarayoni samaradorligini oshiradi va uni individual o'quvchilar ehtiyojlariga moslashtirishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Джусубалиева Д.М., Мынбаева А.К., Сері Л.Т., Тахмазов Р.Р. Цифровые технологии в иноязычном образовании. Дистанционное обучение: Учебно-методическое пособие. – Алматы, 2019. – 252 с.

2. Мямешева Г. Добродетель в современном смарт-мире // Bulletin KazNU. «Pedagogical science» series. – 2015. - #1 (44). – с.152-157

3. Шефер Е.А. Использование цифровых технологий в образовательном процессе. — Текст: непосредственный // Молодой ученый. — 2021. — № 16 (358). — С. 22-25.

4. Гладких В. В. Цифровые технологии – новые возможности в высшем образовании. Перспективы науки. – 2019. – № 7(118). – С. 153 – 155.